

A TASZ VÉLEMÉNYE A DIÁKOK LISTÁZÁSÁRÓL

A Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) jogvédő szervezet sajtóhíreiből értesült arról, hogy fennáll a gyanúja annak, hogy egyes oktatási intézményekben a diákok különleges személyes adatait jogosulatlanul gyűjtik és kezelik. A hvg.hu információi szerint balatonalmádi Magyar-Angol Kéttannyelvű Gimnázium végzős diákjait és tanáraikat behívták az igazgatói irodába és arról faggatták őket, hogy beszélnek-e meghirdetett sztrájkjéről, a tanárok buzdítják-e őket arra, illetve a keretszámok szóba kerülnek-e közöttük, és e beszélgetésekről jegyzőkönyv is készült. A TASZ szerint, ha a listázásról szóló hírek igaznak bizonyulnak, akkor az nagyon súlyos jogsértést jelent, ezért feltétlenül szükségesnek tartjuk a helyzet jogi értékelését és az érintettek tájékoztatását a jogaikról.

Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény ([Infotv.](#)) értelmező rendelkezései szerint a faji eredetre, a nemzetiséghez tartozásra, a **politikai véleményre** vagy pártállásra, a vallásos vagy más világnézeti meggyőződésre, az érdek-képviselési szervezeti tagságra, a szexuális életre vonatkozó személyes adat különleges adat (3. § 3. pont). A felsőoktatás átalakításával, tehát valamely közpolitikai kérdéstről kinyilvánított vélemény, valamint az adott kérdéstről szóló tüntetésekkel kapcsolatos vélemény politikai véleménynek minősül, függetlenül attól, hogy valamely országgyűlési pártról vagy egyéb szervezetről véleményt mond-e valaki vagy sem. Természetesen a gyülekezési jogukat gyakorló diákok úgy nyilvánítják ki politikai véleményüket, hogy azonosíthatóvá válnak, azaz veszítenek valamennyit a magánszférához való jogukból. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a nyilvánossá tett véleményüket bárki nyilvántarthatja. Fontos megjegyezni, hogy ha valaki nyilvántartásba veszi azok véleményét, akik önként kifejezték azt, akkor rajtuk kívül azokról is előáll egy nyilvántartás, akik bármilyen okból tartózkodtak véleményük kinyilvánításától.

A különleges adatokat a magyar jog speciális, kiemelt védelemben részesíti. Főszabály szerint különleges adat akkor kezelhető, ha az adatkezeléshez az érintett írásban hozzájárul. Az Infotv. 3. § 7. pontja alapján a hozzájárulás az érintett akaratának önkéntes és határozott kinyilvánítása, amely megfelelő tájékoztatáson alapul, és amellyel félreérthetetlen beleegyezését adja a rá vonatkozó személyes adatok – teljes körű vagy egyes műveletekre kiterjedő – kezeléséhez. Ennek hiányában nemhogy jegyzőkönyvet felvenni, hanem még a véleményükről sem lehet kikérdezni a diákokat. Önmagában tehát még egy beszélgetés is jogszerűtlen adatkezelést eredményezhet, ha a diákok nem önkéntesen mennek az igazgatóhoz. Az igazgató és a diák közötti viszony ugyanis aszimmetrikus viszony, hiszen a tanulók kiszolgáltatottak a tanáraiknak és az igazgatóknak, mert rajtuk múlik a diákok iskolai teljesítményének értékelése. Amennyiben jegyzőkönyv is készül a beszélgetésről, az az adatkezelésnek egy újabb jogszerűtlen eleme. Ha pedig az iskola egy hivatalnak vagy a fenntartónak is megküldi a jegyzőkönyveket, az jogosulatlan adattovábbításnak minősül, és a hivatal, illetve a fenntartó is jogosulatlan adatkezelővé válik. Ráadásul az iskolák ilyen típusú adatkezelése mindenfajta legitim célt is nélkülöz.

Az érintett diákok és tanárok számára több lehetséges út van, hogy az ellenük irányuló jogszerűtlen eljárással szemben érvényesíthessék jogukat.

1. Az Infotv. alapján az érintett diák tiltakozhat személyes adatának kezelése ellen, és kérheti a jegyzőkönyvek megsemmisítését. A tiltakozást az iskola felé kell megtenni, amely 15 napon belül köteles írásban tájékoztatni a tiltakozót. Amennyiben jogszerű adatkezelést állapít meg az iskola és ezzel a diák nem ért egyet, vagy az iskola 15 napon belül nem válaszol, akkor az értesítéstől, vagy az eredménytelenül eltelt 15 napot követő 30 napon belül a diák bírósághoz fordulhat. A bíróság az ügyben soron kívül jár el, és az iskola köteles bizonyítani azt, hogy jogszerű volt az adatkezelése. Ha ezt nem sikerül bizonyítania, akkor akár még kártérítés is követelhető az iskolától.

2. A NAIH-nál nemcsak a jogosulatlan adatkezeléssel érintettek, hanem bárki vizsgálatot kezdeményezhet arra hivatkozással, hogy személyes adatok kezelésével kapcsolatban jogsérelem következett be, vagy annak közvetlen veszélye fennáll (Infotv. 52. § (1) bekezdés). A NAIH-hoz tett bejelentése miatt senkit sem érhet hátrány. A bejelentő kilétét a NAIH csak akkor fedheti fel, ha ennek hiányában a vizsgálat nem lenne lefolytatható. Ha a bejelentő kéri, kilétét a NAIH akkor sem fedheti fel, ha ennek hiányában a vizsgálat nem folytatható le. Erről a következményről a NAIH a bejelentőt köteles tájékoztatni. A bejelentést névvel kell tehát megtenni, de nyilatkozni kell arról, hogy a bejelentő kiléte felfedhető-e. A bejelentéshez iratmintát itt talál >> (.doc).

A NAIH a vizsgálata során minden iratba betekinthez, az iskolától írásbeli és szóbeli felvilágosítást kérhet. Ha a jogellenes adatkezelés különleges adatokat érint, a bejelentést követően hatósági eljárás indul (Infotv. 60. § (4) bekezdés b) pont). Az iskolai adatgyűjtés tehát egyértelműen adatvédelmi hatósági eljárást kell maga után vonjon. A NAIH nem csak az adatok törlését rendelheti el, hanem bírságot is kiszabhat, ami százezertől tízmillió forintig terjedhet.

3. Az adatvédelmi jogkövetkezményeken kívül a listázásnak polgári jogi jogkövetkezményei is lehetnek. A személyhez fűződő jogok a Polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény ([Ptk.](#)) védelme alatt állnak (75. §). A személyhez fűződő jogokat az iskolai adatkezelés és adatfeldolgozás sem sértheti, és politikai véleményük miatt a diákokat sem érheti hátrányos megkülönböztetés. Ellenkező esetben akkor polgári per indítható a jogosulatlan adatkezelést végző iskola ellen. A perben a diák követelheti a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől, továbbá a jogsértéssel előállott dolog, azaz a lista megsemmisítését, és kártérítést is követelhet a polgári jogi felelősség szabályai szerint (84. §).

4. Végül a listázásnak büntetőjogi következményei is lehetnek. A Büntető törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény ([Btk.](#)) szerint vétséget követ el az, aki személyes adattal visszaél (177/A. §). Mivel a tényállás megállapításához az szükséges, hogy a jogosulatlan adatkezelés jelentős érdeksérelem okozzon, előfordulhat, hogy a nyomozóhatóság ennek hiányára hivatkozva megszüntetné az eljárást. Jelentős érdeksérelem lehet az, ha a politikai véleménye miatt a diák például intőt kap, vagy őt más módon szankcionálják. Amennyiben a bíróság megállapítja a személyes adattal való visszaélést, a büntetés két évig terjedő szabadságvesztés lehet.